

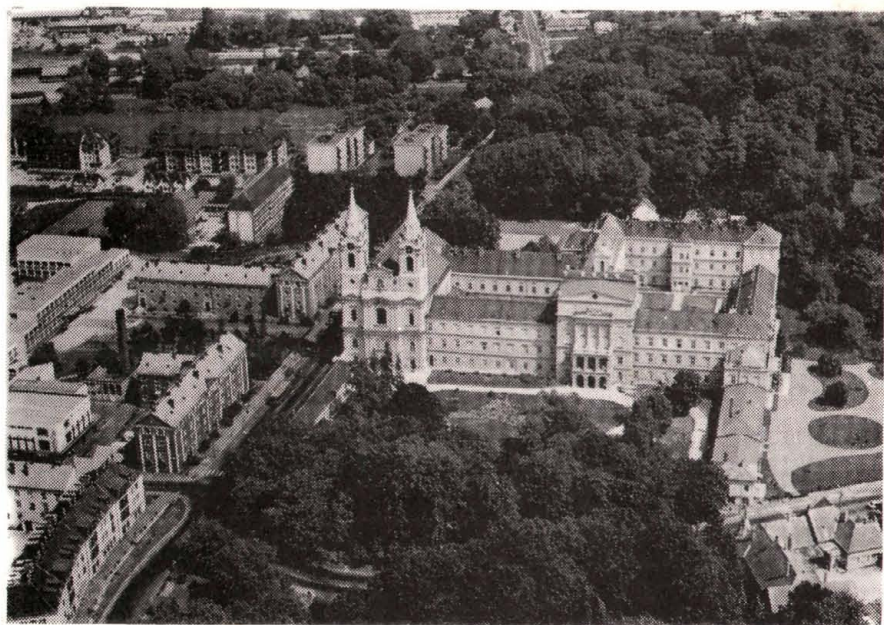

könyv
könyvtár
könyvtáros

1996
szeptember

*A zirci ciszterci kolostor látképe
a XX. sz. elején,
és ma*

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

1996. szeptember

Tartalom

Könyvtárpolitika

<i>A kecskeméti Katona József Könyvtár új épületének átadása</i>	3
Magyar Bálint: Avatóbeszéd	4
<i>A Magyar Könyvtárosok Egyesülete XXVIII. Vándorgyűlése</i>	6
Kiss Jenő: Köszöntés	8
Striker Sándor: Az MKM üdvözlete	9
Barbara Schleihagen: Az EBLIDA... ..	13
Papp István: Tézisek a könyvtári törvényről	20
<i>Csapó Edit: A Magyar Könyvtárosok Világtalálkozója</i>	26
Poprády Géza: Nem politikai, szakmai tevékenység	28
Romsics Ignác: Az etnikai ellentétek okai Közép- és Kelet-Európában .	30
Deé Nagy Anikó: A Teleki Téka... ..	36

Perszonália

Kitüntetések	41
Pataky Ernő	41

Szabad Tér

Ketten ugyanarról	43
Türr Tamásné: Az OSZK Reguly Antal Műemlékkönyvtára... ..	43
Türr Tamás: Zirc a Bakonyban	46
Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz	55

Lapunk e számában Zirc és környékének képei láthatók.

From the contents

The new building of the Kecskemét County Library. Inauguration speech
by *Bálint Magyar* (3);
28th meeting of the Hungarian Library Association (6).

Cikkeink szerzői

Deé Nagy Anikó, a Teleki Téka vezetője; *Csapó Edit*, az OSZK-KMK osztály-
vezetője; *Magyar Bálint*, művelődési és közoktatási miniszter; *Papp István*, az
FSZEK főigazgató-helyettese; *Poprády Géza*, az OSZK főigazgatója; *Romsics
Ignác*, az ELTE professzora; *Barbara Schleihaagen*, az EBLIDA igazgatója;
Striker Sándor, az MKM főosztályvezetője; *Türr Tamásné*, tanár; *Türr Tamás*,
az OSZK munkatársa

Szerkesztőbizottság:

Domsa Károlyné elnök

Maurer Péter, Poprády Géza, dr. Skaliczki Judit, Tóthné Környei Márta

Szerkeszti:

Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: 1054 Bp., Hold u. 6. – Telefon: 153-3763

Közreadja: a Könyvtári és Informatikai Kamara, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Művelődési és
Közoktatási Minisztérium, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi
Könyvtár

Felelős kiadó: **Poprády Géza**, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója

Készült az OSZK Nyomdaüzemében

Felelős vezető: **Burány Tamás**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói iv. Munkaszám: 96.264

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Alaptól

Terjeszti az Országos Széchényi Könyvtár

Előfizetési díj 1 évre 2400 forint. Egy szám ára 200 forint

HU-ISSN 1216-6804

A kecskeméti Katona József Könyvtár új épületének átadása

Aligha becsülhető túl a tény jelentősége: új épületet kapott a kecskeméti Katona József Könyvtár. A megfogalmazás nem is pontos. Az az igazság, hogy most kapta meg – először – épületét ez a könyvtár, hisz eddigelé, mintegy száz éven keresztül, nem volt saját épülete. Mv-ként, vendégként létezett csak a megye első számú könyvtára, mindenki által ismert körülmények között. Ezúttal számára tervezett, számára épült, számára berendezett, középponti elhelyezésű, pazar kivitelű, a legeslegkorszerűbb módon koncipiált épületet kapott. Hogy ez mit jelent, könyvtárosnak nemigen kell mondani.

Az új könyvtár átadására – a millicentenáriumi ünnepek keretében – augusztus 16-án került sor. A megjelenteket üdvözlő *dr. Balogh László*, a Bács-Kiskun Megyei Közgyűlés elnöke elmondotta: a millennium alkalmából épült fel, avatták fel Kecskemét számos, ma is alapvető fontosságú épületét, intézményét. Az ünneplésnek ez a legméltóbb, legnemesebb és legrangosabb módja. A millicentenáriumi az új könyvtár átadásával folytathatja az ünneplés e tradícióját. Az új könyvtárat *dr. Magyar Bálint* művelődési és közoktatási miniszter avatta fel. (Beszédét e számunk közli.) A nagyszámú vendég, könyvtáros-kolléga, érdeklődő számára a rendezők pazar programról gondoskodtak. Délelőtt történt az új könyvtár szakmai bemutatása, lehetőség volt arra, hogy az épület minden zegézugát bejárják a szakmai érdeklődők, meghallgassák az egyes részlegek, berendezések, összefüggések tárgyú kommentárját, megismerhessenek az új könyvtár miben- és milyenlétével. Kora délután volt az átadási ünnepség. Szavalt (*nem* Vörösmarty klasszikus, de sajnos immáron – könyvtári vonatkozásban – elcsépeletnek tűnő remeke, hanem Sík Sándor alig ismert, ám a magyar bölcséleti líra egyik csúcspontját jelentő költeménye, a Könyvek hangzott el), fanfárok, zeneszámok, Kecskemét Megyei Jogú Város polgármesterének bensőséges köszöntője, ökumenikus ima és áldás (érseki részvétellel, katolikus, református és evangélikus egyháznagyközreműködésével), kitüntetések átadásával-átvételével (Ezek közül kiemelkedett az a pillanat, amikor *Ramháb Mária*, a könyvtár igazgatója Magyar Bálint kezéből vehette át a legmagasabb szakmai kitüntetést, a Szinnyi József-díjat. A többi Szinnyi-díjasnak ugyanezen délelőttjén nem lehetett szerencséje miniszterhez.). Késő délután a miniszter szakmai fórumot tartott, kötetlenül, imponáló felkészültséggel és rutinnal válaszolva meg a jelenlevők sokszor éppen nem tapintatos kérdéseit. Este, a könyvtár aulájában a könyvtárosok meghitt találkozájára, szinte agapé jellegű evésére-ivására került sor. Szép volt, nagyon szép. (A 3K természetesen egy közeli számában hosszabb interjút fog hozni *Ramháb Mária*val, és talán sikerül később az új könyvtárépület olyan elemzésére is vállalkoznia, mint amilyent annak idején a Könyvtáros hozott *Kiss Jenő* tollából az új békéscsabai könyvtárról.)

Avatóbeszéd

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Napjainkban ritka esemény alkalmából, egy könyvtár átadására gyűltünk össze. Hazánkban sajnos 1988 óta nem volt hasonló alkalom; azt pedig Önök tudhatják nagyon jól, hogy a megye életében milyen jelentős nap a mai. Nem csupán az átadott épület közel egymilliárdos értékére gondolok most, hanem arra, hogy a megye könyvtára egy híján száz esztendő története során most először kap olyan épületet, amely a könyvtár számára készült.

Meglehet, a könyvtár a régi, hagyományos formájában (melynek hangulata, gondolom, tanulóéveik alatt Önöket is éppúgy magával ragadta, mint engem), ma már sokak szemében valami mélységesen régi, elavult intézményt jelent. Az e században feltűnt újabb és újabb információhordozók, és ezt látnunk kell, leoszorították eddigi monopolhelyzetéből. Ma, ha a könyvről beszélünk, nem csak a könyvről, az itt tárolt közel félmillió kötetre gondolunk. Ez az intézet, melyet ma adunk át, tiszteletre méltó gyűjteménye folyóiratoknak is, hanglemezeknek, elektronikus dokumentumoknak, szinte lehetetlen felsorolni, mi mindennek még. És – az újabb technikai lehetőségek kihasználásával – információs folyamatok generátora, információk kanalizálója, tudnivalók, eszmék, törekvések, programok, emberek, közösségek összegyűjtő és szétsugárzó csomópontja, és persze sok minden másé is, amelyeknek nevet és formát alig találunk még, de amiket beleértünk már a régi szóba: könyvtár.

Hiszen tudjuk: jelen korunk meghatározó folyamata az információs társadalom kialakulása. A modernizáció egyik rendező elve éppen az információs átalakulás, melynek egyik alapintézménye a könyvtár. Valamennyiünk érdeke a korszerű könyvtári rendszerek kialakítása, amely biztosíthatja az információhoz való szabad hozzáférést. Új könyvtárunk magas szintű technikai felszereltségével, a zenei és képi dokumentumok hozzáférhetőségével, Internet-csatlakozással képes kielégíteni ezeket az igényeket.

A számítástechnika az intézmény belső működését is meghatározza. A könyvtár teljes munkafolyamata gépesített egy angol integrált szoftver alkalmazásával. Jelenleg folyik a Magyar Nemzeti Bibliográfia adaptálásával visszamenőlegesen az állomány gépi katalogizálása. A könyvtár látogatói számára új szolgáltatás az Internet elérhetősége és a multimédiás alkalmazások. Az intézet így egyszerre működik tájékoztatási intézményként, információs adatbázisként és a világot áthálózó információs szupersztrádák helyi állomásaként.

Látnunk kell azonban még az ehhez hasonló ünnepeken is a kultúrára fordítható pénzüsszegek szükségét. Információs társadalomról beszélünk, miközben a könyvtáraknak általában alapvető fenntartási gondjaik vannak. A dokumentumok beszerzésére fordítható összegek egyre csökkennek, nehéz lépést tartani a növekvő árakkal. A könyvtárakba kerülő kevesebb példány a szolgáltatásokat is akadályozza. Milyen lehetőségei vannak a kultusztrácnak a helyzet javítására?

Egyrészt, kezdeményezzük a jogi szabályozás rendezését, a könyvtári törvény megalkotását, amely az egész rendszer működését is meghatározza. Tisztáznunk

kell azt is, mely intézmények fenntartása állami feladat, és melyek azok a központi szolgáltatások, amelyek állami fenntartása garantálja a rendszer működését.

Másrészt, kiemelt fejlesztéseket támogatunk. A magyar államiság ezeréves évfordulójának megünnepléséről rendelkező kormányprogramnak fontos része a könyvtári infrastruktúra javítása. A Nemzeti Információs Stratégia keretében – a kormányzati információs rendszer fejlesztéséhez és európai programokhoz csatlakozva – kiépül az ország összes települését magába foglaló egységes informatikai rendszer, mely a könyvtári hálózatra alapszik. A privatizációs bevételekből származó kamatmegtakarítások egy részét is a könyvtári struktúra reformértékű szerkezetátalakításra kívánjuk felhasználni. Jelentős összegeket szánunk az új információs bázisok technikai feltételeinek megteremtésére: számítástechnikai eszközök beszerzésére, távközlési hálózat kiépítésére, a nemzeti könyvtár raktári férőhelyeinek bővítésére. Másrészt nagy összegeket ruházunk be az információs vagyont feltöltésére, elektronikus könyvtárak létrehozására, eredeti dokumentumok digitalizálására, multimédiás alkalmazások megvalósítására.

A könyvtár elnevezés azonban, ezt valamennyien reméljük, nem lesz hűtlen régi értelméhez sem. Azért megmarad könyvkölcsönzőnek is, amelynek valamennyien ismerjük, szórakoztató, pihentető, kedvteléseket kiszolgáló művek leltárhelyének, megmarad a város dolgozószobájának, közösségi programok helyszínének, találkahelynek, kiállítóteremnek, családok délutáni programpontjának, gyerekek játszótérének, diákok utolsó menszvárának a másnapi vizsga előtt, vagy éppen kutatók munkahelyének, nem is második, de sokszor első otthonának.

Folyamatosan kutatjuk a művelődésre vágyó polgárok igényeit, és az újabb felmérések is arról győznek meg bennünket, hogy a könyvtárra továbbra is nagy szükség mutatkozik. Egy felmérés arról tanúskodik hogy tavaly 18 millió látogatót szolgált ki a könyvtárosok – ebből a kecskeméti 180 ezer látogatóval részesedik. Egy másik arról, hogy a kulturális intézmények közül a megkérdezettek első helyen a könyvtárakat tartják központi forrásokból – pontosabban a befizetett adókból – anyagilag támogatandóknak.

Ez utóbbi felmérés számunkra sajnálatos tényt is tükröz: a könyvtárosok a közszolgálati dolgozók közül az elismertség, illetve a megbecsültség szempontjából csak az utolsó előtti helyet foglalják el. Pedig a növekvő igényeknek csak jól felkészült, hozzáértő és anyagilag is elismert szakemberekkel lehet megfelelni. Hiszem, hogy a könyvtári törvény megalkotásával hozzájárulhatunk a szakma társadalmi megbecsülésének növeléséhez és e vélekedés megváltozásához.

A törvény azonban csak kereteket jelöl ki, csak alapvető garanciákat fogalmaz meg. A lehetőségek megvalósítása nagyon nagy mértékben helyben, a fenntartók, a használók és a szakmai közösségek akaratán múlik. A kecskeméti Katona József Könyvtár átadása éppen arra bizonyíték, hogy a nehéz gazdasági helyzet ellenére is lehet igazán nagy dolgokat véghezvinni. Ezt a könyvtárt leendő használóinak gazdagon artikulált közössége követelte ki és teremtette meg, és így érezheti többszörösen is magáénak.

E gondolatokkal szeretném átadni az intézményt a megye és a város polgárainak.

Köszönöm a figyelmüket.

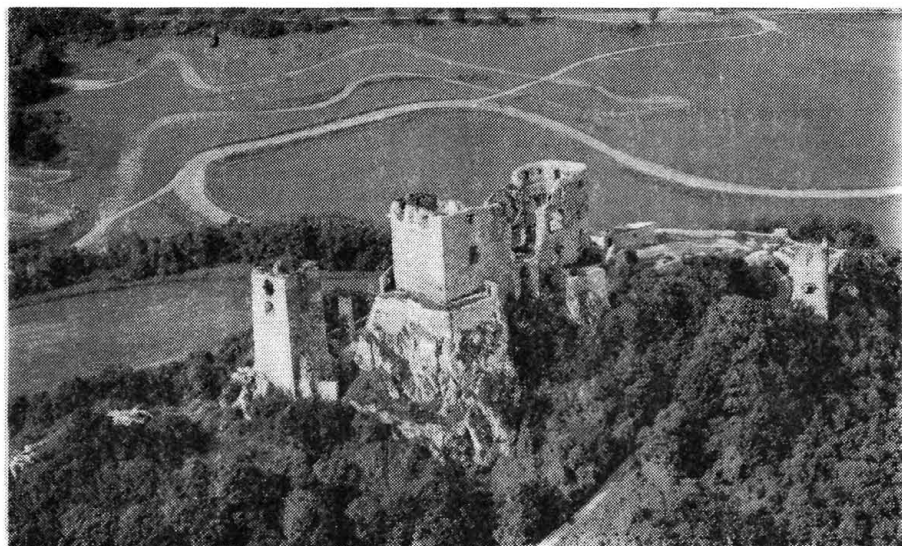
dr. Magyar Bálint

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete XXVIII. Vándorgyűlése

Sok jel mutat arra, hogy a Debrecenben, augusztus 7–10. között megrendezett Vándorgyűlés – a maga nemében – az utolsó volt az MKE vándorgyűléseinek hosszú és nyilván örökké tartó sorában. Erre a különleges-, csúcspozícióra minden szempontból méltó volt Debrecen.

De miért gondoljuk, hogy „utolsó” volt egy eddig minden méltánylásra méltó sorban ez a XVIII. Vándorgyűlés? Elsősorban azért, mert az összes eddigiék hozadékát, innovációit hozta, csúcsra állította és így egyúttal túl is mutatott magán. E nemben, így, ilyen módon feljebb menni már nem lehet. Valami mást kell ezentúl csinálni, hogy mit, az ma az MKE talán egyik legfontosabb kérdése. Mindenekelőtt azért, mert ez már így, ilyenként sok. Túl sok a befogadók, a résztvevők és nyilván a szervezők, végrehajtók számára is. A körülmények ideálisak voltak: a Debreceni Agrártudományi Egyetem csodálatos campusán, bent a városban és mégis kívül rajta, aulák, előadótermek, szemináriumi helyiségek (és persze kollégiumi szobák) birtokában a legtöbb résztvevő szinte együtt lélegzett, együtt élt a Vándorgyűléssel. És mégis, jóllehet nem kellett sem keresgélni, sem rohángálni, jószerivel még érdeklődni sem helyek, helyszínek, programpontok iránt, valahogy zsúfolt, nagyon zsúfolt, túlságos volt minden: a programok, a termek, a folyosók.

Három nagy rendezvény is volt, csaknem ugyanott: a Vándorgyűlésen kívül a Magyar Könyvtárosok IV. Világtalálkozójának szakmai programja, valamint az Európai Gyermekkönyvtárosok Konferenciája. Pedig a Vándorgyűlés programjait is alig lehetett követni: a plenáris ülésen persze mindenki részt vehetett, ám a szekciósülések közül csak egyet választhatott az érdeklődő, az összes többiről le kellett mondania. (Persze máskor, máshol is így volt ez, de az emarass de richesse most és itt, Debrecenben vált megfogalmazhatóvá.) Amikor, az utolsó előtti napon, a szakmai programok végpontján *Vajda Erik* összefoglalta benyomásait, sokak, tán mindannyiunk szívéből szólt, amikor azt mondta: a szekciósülésekkel valamit tenni kell. Annál is inkább, mert a szekciók résztvevői, még azok is, akik csak egyetlen szekció munkájában voltak érdekeltek, tehát a párhuzamosságot nem is érzelték, szintén panaszkodtak. Kevés az egy délelőtt (vagy délután) egy-egy szakterület szenvedelmes résztvevőinek ahhoz, hogy minden problémájukat áttekintsék (pl. ezért vált szükségessé a helyismereti könyvtárosok évenkénti külön összejövetele). Bényei Miklós javaslata, mely szerint a programban percre pontosan meg kellene adni az egyes szekciósülések programpontjainak időpontját, valószínűleg csak felületi megoldást jelentene (de talán azt sem, mert hisz legfeljebb az előadások idejét lehet pontosítani, a vitákét nyilván nem, ráadásul a párhuzamosság így is megmarad). Újra kell tehát gondolni a leendő Vándorgyűlések mélystruktúráját. Ezt leginkább az MKE elnöke és vezetői látják. Újra lesz hát gondolva, bizonyosra vehetjük.

Csesznek várának romjai

De rút hálátlanság és még rútabb igazágtalanság lenne, ha elsősorban erről emlékeznénk meg Debrecen kapcsán. Hisz Debrecen éppen azáltal jelenthet fordulópontot a Vándorgyűlések sorában, hogy kiteljesítette az eddigi gyakorlatot. Sajtótájékoztatóval indult, ahol ezúttal is a könyvtárosok voltak a főszereplők. Nemcsak azért, mert nem az ő kérdéseikre kellett a jelenlévőknek válaszolniuk, hanem szinte csak egymással beszélgetniük. Kötetlen, nyílt eszmecserevé vált a sajtótájékoztató, szinte platóni szimpóziummá, ahol – a figyelő újságírók előtt – *Gellér Ferencné, Papp István, Tuba László* és a többiek cseréltek eszmét, mintha maguk közt lettek volna. Eszmét a könyvtári törvényről, a könyvtárak számának fogyásáról, a könyvek áráról stb.

Annál viharosabbnak ígérkezett az MKE Nyílt Napja. Bár nagyonis harmonikusnak indult: Papp István téziseivel a könyvtári törvényről (a téziseket közli e számunk, sajnos nem közölheti az írásvetítő révén olvasható frappáns tézisek Papp-i kommentárjait, gesztusait, a közönség derús reagálásait). A viharnek ezt követően kellett volna kitörnie, hisz a magyar könyvtárügyben lévő érdekekről és ellentétekről esett szó. Vajda Erik azonban kihúzta a szörny méregfogát. Előjáróban ő arról szólt igen bölcsen, láthatóan nemcsak a válságkezelés matematikai és egyéb modelljeinek alapos ismeretében, de a klasszikus erkölcsbölcselet tudójaként is, hogy miként kezelendők *általában* a könyvtárügyben is szükség-szerűen megjelenő szakmai, korporatív és egyéni-személyes érdekellentétek, konfliktusok. Hogyan hordandók ki, hogyan szembesíthetők, hozadékuk hogyan hasznosítható. Szinte már kedvet is csinált ahhoz, hogy minél több érdekellentét merüljön fel köreinkben, oly gusztusosan taglalta a konfliktusok hasznosítható oldalait, a megoldási módokat. Utána került sor, és immáron szavainak értelmezési tartományába esve, azokról a levelekről, amelyekben Halász Béla fo-

galmazta meg gondjait az MKE vezetésével, az OSZK főnökségével kapcsolatban. (E levelek leginkább sokatmondó darabját a 3K olvasói már ismerik.) Nem, nem lett botrány, nem lett „összeveszve”, egyszerűen kezelve lett a konfliktus, persze kompromisszumos módon, ám közeles megoldás reményében.

A plenáris ülés volt eddigelé minden Vándorgyűlés élető középpontja. Most – talán a többi programont gazdagsága miatt – kissé kevésbé volt kiemelkedő. Mindenesetre már az üdvözlő szavak is súlyos kérdésekről szóltak (*Kiss Jenő* és *Striker Sándor*ét közöljük e számunkban), de információdúsnak ígérkezett *dr. Bakonyi Péter* és *Levendel Ádám* előadásai is. A NIIF Operatív Bizottságának elnöke a Nemzeti Információs Infrastruktúra Program lényegét ismertette, *Levendel Ádám*, a Szonda IPSOS Igazgatója pedig néhány újabb felismerés eredményeiről szólt (olvasási szokások, olvasók megoszlása, könyvtárbajárás, a könyvtárosok megbecsültsége stb.). E két előadás hangsúlyozottan élőszóra koncipiálódott, eredményeik későbbi írásbafoglalására nekünk is, olvasóinknak is várakozni kell. Közölhetjük viszont az EBLIDA-ról beszámoló *R. Schleichagen* előadásait, amelyet a szerző kényyszerű távollétében *Ottovay László* olvasott fel az ülésen.

A szekciók, szervezetek és egyletek természetesen megtartották üléseiket, róluk az elnöklők-vitavezetők fognak beszámolni következő számainkban. Nem szólunk a baráti találkozórról, az informális összejövetelekről, a kirándulásokról és városnézésekről, a fogadásokról és a Vándorgyűlés éjszakai életéről sem. Lehet ugyan, hogy – akár szakmai szempontból is – ezek a legfontosabbak, de egyúttal közvetíthetetlenek is. Egy részükről (és persze a Vándorgyűlés egészéről is) a házigazdák videofelvételt készítettek. A Debreceni Megyei Könyvtártól e videó megvásárolható. Úgy véljük, érdemes.

Köszöntés

Alapigazság, hogy a szakmai találkozók mindig hasznosak, s különösen azok, ha jó a témaválasztásuk.

Én igen találónak érzem a Magyar Könyvtárosok Egyesülete XXVIII. Vándorgyűlésének a Magyar Könyvtárosok IV. Világtalálkozója alkalmára választott tematikáját. A kisebbségi lét bármely vonatkozásának tisztázása a himérák benépesítette homály oszlatásához járul hozzá. És van-e fenyegetőbb, mint e fenyegető feszültségekkel terhes homály? ...

Remélem, sikerül a tervbe vett kérdéseket érdemben megvitatni, s a konklúziók tetteket eredményeznek. Mert tettekre, cselekvésre van szükség, ha a nemzet – határokon belül és túl – nemcsak ünnepelni, hanem újabb századokat, s miért ne? – újabb évezredet akar megélni. Talán a MKE is talál módot arra, hogy a határokon túli magyar érdekeltségű könyvtárakkal s azok őreivel szervezettebben foglalkozzon, akik akár egy alelnöki tisztet is betölthetnének.

Ehhez a munkához kívánok a Vándorgyűlésnek sok sikert a Magyar Könyvtárosok IV. Világtalálkozásán résztvevő könyvtárosok nevében.

Kiss Jenő